

Společnost ochránců památek
ve východních čechách

ZPRAVODAJ

červenec
srpen
1991
ročník II.

Vážení přátelé,

dostáváte červenové číslo Zpravodaje, v němž opět přinášíme informace o činnosti naší Společnosti. Uvědomujeme si, že pro řadu z vás, je to jediné spojení se Společností, proto se vás snažíme informovat o všech událostech, které se Společnosti týkají. Stále se nám nedáří zlepšit propagaci Společnosti v tisku i rozhlasu. Přes tento nedostatek zvolna zvyšujeme členskou základnu a daří se nám iniciovat zakládání podobných organizací jako je naše, tím získávat skutečné stoupence ochrany našich památek a kulturního dědictví.

Tak jako v minulém Zpravodaji - upozorňujeme na placení členských příspěvků -, které i pro letošní rok jsou dobrovolné. Naše finanční situace je mnohem lepší než v dobách našich začátků. Přesto považujeme za určité symbolické vyjádření příslušnosti ke Společnosti formu příspěvku. Členské aktivity si však ceníme víc. Adresa pokladníka je stále táž: Pavel Křížek, Štefanikova 391, 500 11, Hradec Kr.

Z činnosti naší Společnosti

- program na počítač pro vedení pokladny Společnosti vypracoval ing Bláha
- zatím zpracovány seznamy nemovitých památek dle st. seznamu pro okresy Hradec Králové, Rychňov n. Kn., Trutnov
- zpráva z inf. bulletinu NPU /na jiném místě Zpravodaje/
- do 20. června 1991 /po-pá 8,00 - 16,00 hod/ je otevřena výstava fotografií v přízemí gymnázia EN v Hradci Králové, tematicky je zaměřena na nemovité památky. Součástí je i výstava starých portrétních fotografií z konce minulého století.
- pánové Křížek a Rezník dokončují práci: Průvodce po hradech, zámcích a tvrzích Hradecka. Jde o úplný seznam s uvedením historie objektu, zprávou o majitelích i architektonických změnách, včetně polohopisu. Doplněno fotodokumentací, bohatou literaturou a prameny. Nechybí ani autorský a místní rejstřík. Jde o výsledek čtyřleté práce s archivními prameny, literaturou a výzkumy přímo v terénu.
- na upozornění našich členů jsme zaslali stížnost na nevhodné umístění rod. domku do blízkosti Žižkova stolu v Nechanicích.
- v Josefově, který je městskou památkovou rezervací, vznikl klub na ochranu Josefova pod názvem "Josefovák". Tento klub je kolektivním členem naší Společnosti, má přibližně 20 členů a začal vyvíjet činnost. Věříme, že obdobné spolky vzniknou v dalších regionech.

- náš dík patří vdově po ing. Mejdrovi, která nám věnovala projekto-
vou dokumentaci na rekonstrukci zámku Neděliště a barevnou fotodo-
kumentaci některých památek v kraji.
- na pozvání se zúčastnil předseda Spol. vernisáže výstavy "Náchod
1866" uspořádané při příležitosti 125. výročí bitvy u Náchoda.
Navázal zde kontakt se vznikající vlastivědnou společností v Náchodě.
- naše Společnost zprostředkovala povinnou praxi studentům ČPŠ sta-
vební v Hradci Králové na rekonstrukci barokního schodiště pout-
ního kostela Homole. Praxe již proběhla a obě strany byly spokojeny.
- v areálu roubeného statku v Pileticích jsme zahájili dle návodu
Státního ústavu památkové péče konzervaci štitové roubené stěny.
Chceme pokračovat v započaté práci, i když nejsou vyjasněny ma-
jetkoprávní vztahy po přijetí zákona o majetku obcí
- v květnu pracovala skupina studentů v areálu ratibořického zámku
- účastnili jsme se jednání se Židovskou obcí z Prahy ohledně úpravy
židovského hřbitova a obřadní kaple na Pouchově v Hradci Králové.
Nalezl se zahraniční sponzor, který je ochoten rekonstrukci finan-
covat.
- po schválení jsme poslali na konto pro záchranu barokního schodiště
1000 Kčs a jsme ochotni přispět na restauraci pozdně gotické sochy
Madony v Polici n. Metují stejnou částku, pokud se dohodneme na
biskupství.
- naše Společnost je pozvána na jednání s Evropskou památkovou organi-
zací "Evropa nostra" se sídlem v Nizozemí, jednání se uskuteční 1.
zářijový týden v Praze
- poslali jsme stížnost na památkovou inspekci ministerstva kultury
ČR na zanedbávání a nevhodné užívání jezuitské koleje v Hradci Krá-
lové bývalým Svazarmem. Dopis je uveden na jiném místě Zpravodaje

Výzva studentům

V termínu 8. 7. - 12. 7. 1991 a 5. - 9. 8. 1991 máme ještě 2 volná
místa /v I. termínu/ a 3 volná místa /ve II. termínu/. Pokud máte
zájem, napište urychleně na adresu: dr Jiří Němeček, Gagarinova 703,
500 03 Hradec Králové. Ubytování a stravování zajištěno; cestovné
bude proplaceno. Pracovat se bude na barokním schodišti Homole
u Potštejna.

Výzva všem

Naše Společnost chce vydat průvodce po památkách Hradecka. Hledáme
soukromé firmy, které by byly ochotny přispět na vydání formou in-
serátu, který jim uveřejníme na jednotlivých stránkách v závěru pu-
blikace. Polovina stránky 500 Kčs, celá stránka 1000 Kčs.
Máte-li možnost sdělte tuto situaci soukromým podnikatelům. Peníze
z této publikace budou penězi Společnosti.
Opět apelujeme na vaši aktivitu! Nastávají prázdniny a dovolené, po-
sílejte nám své poznatky z cest po kraji, všimněte si stavu památek,
porušování jejich ochrany, navrhněte památky do státního seznamu.
Návod pro toto navržení byl uveden v dubnovém Zpravodaji.

HEZKÉ PRAZDNINY A DOVOLENÉ VAM VŠEM PŘEJE

redakce

Zpráva ze sněmu Národní památkové unie

Sněm se konal 20. dubna 1991 v Technickém muzeu v Brně. Hlavními tématy byly otázky přípravy nového zákona o památkové péči. Z hostů vystoupila na sněmu ing Sedláková z ministerstva kultury, jinak nová vedoucí oddělení památkové péče. Informovala o personálních změnách na ministerstvu. Vedoucím odboru památkové péče se stal dr. Razim. Bylo vytvořeno 5 oddělení - odd. památkové inspekce, odd. galérií, odd. památkové péče ... Dále informovala o rozdílné úrovni péče o ochranu památek v jednotlivých okresech. Někde je místo inspektora památek na okresním úřadě obsazeno kvalitními odborníky, někde je to horší a jsou dokonce i okresní úřady, kde tuto funkci zastává precovník referátu dopravy, či jiného referátu. Nedostatek kvalifikovaných pracovníků je výsledkem politiky minulého režimu. Filozofická fakulta vychovala minimální počet kunsthistoriků a etnografů. Tento obor nebyl každoročně otvírán a ještě byl početně limitován. Většinou bylo přijímáno 5 studentů. Proto je v návrhu zřízení pomaturitního a postgraduálního studia se zaměřením na dějiny⁺ a organizaci památkové péče; včetně studia dálkového, aby se v krátké době zkvalitnila úroveň pracovníků na okresních úřadech.

Velká část vystoupení ing Sedlákové se týkala legislativy. Do 15. května měl být připraven návrh zákona, v červnu projednán ČNR. Měl by být předložen k diskusi široké veřejnosti. V novém zákonu je navrhováno, aby zánik památky byl klasifikován jako trestný čin. V návrhu zákona je také povinnost získání licence v oboru restaurátor, statik a architekt. Bez této licence nebude možnost pracovat na památkových objektech. Za památky by měly být prohlášeny i knižní fondy.

Při osobním jednání s ing Sedlákovou jsme se shodli, že v současné době je jedinou možností jak zachránit některé památkové objekty, je navrhnout do státního seznamu. V akutních případech ohrožení památky je možné i telefonické spojení s ing. Sedlákovou /tel. Praha 531854/. S objektem se nesmí dělat nic již v době, kdy probíhá jednání o zařazení do seznamu památek.

Ing Sedláková vítá činnost spolků a společností, které mohou sehrát významnou roli v záchraně památek. Neděle si iluze o sto-percentním fungování Památkových ústavů /dříve KSPPOF/.

+ umění

Časový přehled akcí pořádaných u příležitosti 125. výročí bitvy roku 1866 na Jičínsku

28. 6. 1991 - pátek: 14,00 - odchod z jičínského náměstí na kótu 217 třemi předem určenými trasami, cestou kladení květin na pomníčky z r. 1866
16,00 - polní bohoslužba na kótu 217
29. 6. 1991 - sobota: dopoledne v Železnici nástup vojáků v dobových uniformách, přehlička zbraní, pochod na hřbitov, pieta
Jičín: 13,00 - 14,00 hudba na náměstí
14,00 - příjezd uniformovaných vojáků ze Železnice, nástup na náměstí nebo na nádvorní zámku za přítomnosti menšího počtu vojáků zákl. služby ze zdejší posádky
14,30 - čestná salva, projev starosty, zástupce armády, případně hraběte Šlika
15,00 - odchod polní cestou na Osárium ve Kbelnici, kladení květin na pomníčky
16,00 - mše v kapli
17,00 - odjezd nebo odchod do Železnice
19,00 - přednáška dr. Roberta Kvačka

Doprovodné akce:

29. 6. 1991 - 16,00 - přednáška dr. Otty Urbana: "Politika a válka 1866" v obřadní síni Okresního muzea a galerie Jičín
11. 6. - 7. 7. 91 - Výstava militárií a dokumentů z roku 1866 v chodbě muzea v Jičíně
15. 6. Beseda s kronikáři na téma roku 1866 /bitva, legendy, vyprávění/

Výstava cínových vojáků /výloha obchodu nebo chodba muzea v Jičíně/

Društvo REDOS kontra památky

Když se v Hradci Králové ustavilo před několika lety družstvo Redos, jehož název je složen ze začátečních písmen slov - rekonstrukce, ekologie, doprava, opravy, služby - a ujalo se bezplatným převodem několika nevábně vyhlížejících památkových objektů v Čechách a v jednom případě i na Moravě /konkrétně to byly hosp. budovy zámku v Zákupcích na Českolipsku, klášter ve Fulneku, zámek v Rudolticích na okrese Ústí n. Orlicí, zámek Neděliště v okrese Hradec Králové a další objekt v jižních Čechách/, oddechli si mnozí památkoví pracovníci. Předseda družstva totiž vydal prohlášení, že objekty zrekonstruuje a začnou je využívat přiměřeně jejich památkové hodnotě a významu. Od vojenské správy dostalo družstvo dokonce na objekty v severních Čechách tři milióny korun.

Od slov k činům však bylo daleko a začaly se objevovat první varovné signály. Jejich vyvrcholením byl televizní pořad Sondy, v němž si redaktoři vzali případ REDOS na mašku. Podrobně rozebrali situaci, mnohé naznačili, ale závěr zůstal otevřený. Dlužno říci, že ani toto varování nezjednalo v Redosu nápravu. Dokonce v případě zámku v Nedělištích se chystal prodej objektu soukromému zájemci za půl miliónu korun. Nedošlo však k němu.

V areálu nedělišťského zámku v rozporu se zákonem, ale i veškerou logikou začala obnova zámku naprosto nesmyslným otloukáním venkovních omítek, dále bez jakékoli dokumentace rozboursali tarasní zeď zámku a kameny odvezli na nedaleký soukromý palouk, odstranili z celého objektu okna a jako vrchol prorazili do střechy pracovní otvor, který zde zeje dodnes. To vše stihli do podzimu 1990.

Vedoucí pracovníci družstva nereagovali na připomínky, že je třeba nejprve opravit střechu, zajistit objekt proti povětrnostním vlivům a provádět pouze takové práce, které odsouhlasily památkové orgány. Číše přetekla a tak hospodaření Redosu dospělo v posledních týdnech do stádia, kdy předseda družstva byl vzat do vazby krajskou prokuraturou. Referát kultury Okresního úřadu v Hradci Králové podává návrh na zpětné převedení zámku Neděliště do vlastnictví čs. státu za symbolickou 1 Kčs a nebude-li dosaženo dohody, navrhne vyvlastnění zámku dosavadnímu majiteli podle zákona o státní památkové péči.

Tak se snad tento zámek dostane do rukou opravdového a poctivého zájemce, který se postará o jeho rekonstrukci.

Nejtrudnější na věci je ovšem to, že za dobu, po kterou zde hospodařil REDOS, zchátral zámek definitivně a bylo promarněno několik

let, která mohla být využita k jeho záchraně.

Bohužel v oblasti památkové péče se projevila opět stará pravda. Máme pěkné zákony, ale jejich realizace je těžkopádná, někdy dokonce nulová. Doufáme, že zásek Neděliště bude výjimkou.

10. 6. 91

Václav Pražák
prom. hist.

SPOLEČNOST OCHRÁNCŮ PAMÁTEK VE VÝCHODOŠKÉ ČECHÁCH

Pospíšilova 324, 500 03 Hradec Králové
6. června 1991

Redakce
Lidových novin
P r a h a

Vážené redakce!

Většina našich členů sleduje s velkým zájmem a kvituje s povděkem seriál článků o ohrožených památkách v sobotní příloze vašich novin.

V této souvislosti se na vás obracíme se žádostí, aby byl do tohoto seriálu zařazen i článek o neutěšeném stavu městské památkové rezervace v Hradci Králové, konkrétně o třech sousedících domech v centru rezervace na Malém náměstí (dříve Husevo).

Tyto domy byly po několik let opravovány, ovšem velice nedbale a pomalu. Bylo provedeno jejich obnažení na pouhou zděnou konstrukci, sneseny střechy, krovy, vyjmuty okenní rámy, vybourány stropy ve všech podlažích.

Dnes je situace taková, že podnik Východočeské stavební památky v Opočně zastavil veškeré další práce, objekty opouští, zlikvidoval stavební dvůr na části náměstí a objekty ponechal tak, jak a kam dospělo současné stadium jejich oprav. Ovšem spíše než o opravách by se šlo hovořit o postupné demolici, neboť nyní všechny tři domy vypadají jako po vybombardování. Práce byly zastaveny údajně pro nedostatek finančních prostředků investora, kterým byl Bytový podnik. Domy zůstaly bez střechy, takže do veškerého zdiva i na stropní trámy, které byly v jednotlivých podlažích ponechány, aby se sdi nezřítily, práší a působí všechny ostatní neblahé vlivy. Při tom v prvním z těchto domů, který je v podstatě renesančním palácem, jsou vyřádně na pospas povětrnosti masivní renesanční profilované stropní trámy v přízemí i prvním patře, původně kdysi malované.

Objekty nejsou řádně zajištěny. Po stropních trámech nejvyššího patra viděli naši členové přecházet dva výrostky. Tato "rodoba" má zůstat v rezervaci pravděpodobně po mnoho let, než se zřejmě vlivem počasí tyto domy samy od sebe shroutí.

Byli bychom velice rádi, kdybyste tento trentuhodný přístup ke kulturním památkám v našem městě zveřejnili ve vašich novinách, pokud možno v článku z pera vašeho redaktora.

Děkujeme za spolupráci.

Za:

SPOLEČNOST
OCHRÁNCŮ PAMÁTEK
ve východních Čechách
Hradec Králové

J. Němeček
PhDr. Jiří Němeček
předseda

Pospíšilova 324, 500 03 Hradec Králové

Ministerstvo kultury ČR - odd. st. pam. péče
Valdštejnské nám. 4
Praha 1 - Malá Strana

Vážení přátelé,

naše Společnost ochránců památek se v poslední době zajímala o stav evidence kulturních památek. Na řadě případů z východočeského regionu mělo být dokumentováno, že současný stav v jakém se nachází státní seznam nemovitých kulturních památek je nepovzbudivý, neboť je nedokonalý, neobsahuje řadu významných kulturních památek a to jak domů, tak církevních objektů, soch a dalších technických nebo historických památek. Stačí pouze porovnání s některými informacemi našich členů nebo porovnání zásnamy ve věštině seznamu podle jednotlivých okresů s publikací Umělecké památky Čech vydanou Ústavem teorie a dějin umění ČSAV. V tomto soupisu, dle našeho názoru zodpovědně zpracovaným, je řada objektů, které se ve státním seznamu neobjevují.

Protože prohlášení nových objektů za památku je zdoluhavé a nepružné, navrhuje se, aby byla z naší strany provedeno provizorní legislativní opatření a objekty uvedené ve zmíněné publikaci byly legalizovány jako kulturní památky, na které se vztahuje ochrana podle zákona.

Uocili se tím to, že řada památek bude moci být chráněna a zachráněna před likvidací, což můžeme dohledat na příkladech. Na okrese Hradec Králové v obci Světí byl nedávno demolován zámeček uvedený v Uměleckých památkách Čech. Měla být odstraněna novogotická kaplička v Nechanicích zapsaná v seznamu památek. Došlo k tomu jen proto, že tyto objekty se do státního seznamu nedostaly.

Věříme, že náš návrh avážíte a veškerou zodpovědnost a najdete vhodná řešení, která by se správně napříčlivě situace výrazně pomohlo ochráně jednotlivých kulturních památek, jimž se zatím ochrany nedostává a tím i zachování našeho kulturního dědictví.

Za:

SPOLEČNOST
OCHRÁŇCŮ PAMÁTEK
VE VÝCHOVNÝCH ČECHÁCH
Hradec Králové

PhDr. Jiří Němeček
Hradec Králové

Společnost ochránců památek v Hradci Králové

Památkový ústav
Pardubice

Hradec Králové 26. dubna 1991

Dne 22. dubna t. r. s iniciativy několika členů naší Společnosti ochránců památek navštívila dvoučlenná delegace (PhDr. Jiří Němeček a Václav Pražák prom. hist.) areál Panského dvora v Ratibořicích, aby se seznámila se současnou problematikou této významné kulturní památky. Jednání se zúčastnil pracovník referátu kultury Okrasního úřadu v Náchodě pan Žavřel a zástupce společnosti RATIS pan ing. Kubíček.

Po předběžném prostudování studie, kterou zprašovala ing. arch. Koutová ze SÚRPMO Hradec Králové, prohlídce areálu a nahlednutí do studie, kterou zpracoval ing. arch. Ziegler, jsme došli k několika závěrům, které jménem Společnosti ochránců památek si dovoluujeme doporučit k urychlenému řešení:

1. Stavební stav některých objektů je velice neutěšený a organizace, které tyto budovy po dlouhá léta exploatovala, by měla být právní cestou pohnána k zodpovědnosti za jejich zdevastování.
2. Dle našeho názoru je zcela logické, aby Panský dvůr byl začleněn urychleně jako součást národní kulturní památky.
3. Je třeba ujasnit, zda Panský dvůr je alespoň prohlášen za kulturní památku a tato skutečnost, pokud tomu tak je, by měla být zveřejněna, zejména by o ní měla být informována společnost RATIS a projektanti, kteří zpracovávají studii tohoto areálu.
4. Pokud bude přetrvávat dosavadní neochota ze strany správy MKP přičlenit areál Panského dvora jako součást MKP, pak by toto území mělo být prohlášeno při nejmenším za památkovou zónu. Tímto způsobem by bylo možné řešit nevhodný způsob intenzivního sadáření, které zasahuje do nejtěsnější blízkosti MKP a zároveň by pomohlo společnosti RATIS k zavedení alternativní zemědělské výroby.

Pospíšilova 324, 500 03 Hradec Králové

Ministerstvo kultury ČR - odd. st. pam. péče
Valdštejnské nám. 4
Praha 1 - Malá Strana

Vážení přátelé,

naše Společnost ochránců památek se v poslední době zajímala o stav evidence kulturních památek. Na řadě případů z východočeského regionu můžeme dokumentovat, že současný stav v jakém se nachází státní seznam nemovitých kulturních památek je nepovzbudivý, neboť je nedokonalý, neobsahuje řadu významných kulturních památek a to jak domů, tak církevních objektů, soch a dalších technických nebo historických památek. Stačí pouhé porovnání s některými informacemi našich členů nebo porovnání sáznaný ve státním seznamu podle jednotlivých okresů s publikací Umělecké památky Čech vydanou Ústavem teorie a dějin umění ČSAV. V tomto soupisu, dle našeho názoru zodpovědně zpracovaným, je řada objektů, které se ve státním seznamu neobjevují.

Protože prohlášení nových objektů za památku je záležitost a nepružné, navrhuje se, aby bylo z vaší strany provedeno provizorní legislativní opatření s objekty uvedené ve zmíněné publikaci byly legalizovány jako kulturní památky, na které se vztahuje ochrana podle zákona.

Uvedl jsem tím to, že řada památek bude muset být chráněna a zachráněna před likvidací, což můžeme dokázat na příkladech. Na okrese Hradec Králové v obci Světí byl nedobře zachován zámek uvedený v Uměleckých památkách Čech. Měle byla odstraněna novogotická kaplička v kachanických sacramentních trestech. Došlo k tomu jen proto, že tyto objekty ve státním seznamu neobsaženy byly.

Věřím, že náš návrh zvážíte s veškerou zodpovědností a najdete vhodné řešení, které by na současně nepříznivou situaci výrazně pomohlo ochraně jednotlivých kulturních památek, jimž se zatím ochrany nedostává a tím i zachování našeho kulturního dědictví.

Za:

SPOLEČNOST
OCHRÁNCŮ PAMÁTEK
ve východních Česku
Hradec Králové

FhDr. Jiří Němeček
předseda

Společnost ochránců památek v Hradci Králové

Památkový ústav
Pardubice

Hradec Králové 26. dubna 1991

Dne 22. dubna t. r. s iniciativy několika členů naší Společnosti ochránců památek navštívila dvoučlenná delegace (FhDr. Jiří Němeček a Václav Pražák prom. hist.) areál Panského dvora v Ratibořicích, aby se seznámila se současnou problematikou této významné kulturní památky. Jednání se zúčastnil pracovník referátu kultury Okresního úřadu v Náchodě pan Zavřel a zástupce společnosti RATIS pan ing. Kubíček.

Po předběžném prostudování studie, kterou zpracovala ing. arch. Koutová ze SÚRPKO Hradec Králové, prohlídce areálu a nahlédnutí do studie, kterou zpracoval ing. arch. Ziegler, jsme došli k několika závěrům, které jménem Společnosti ochránců památek si dovoluujeme doporučit k urychlenému řešení:

1. Stavební stav některých objektů je velice neutěšený a organizace, která tyto budovy po dlouhá léta exploatovala, by měla být právní cestou pohnána k zodpovědnosti za jejich zdevastování.
2. Dle našeho názoru je zcela logické, aby Panský dvůr byl začleněn urychleně jako součást národní kulturní památky.
3. Je třeba ujasnit, zda Panský dvůr je alespoň prohlášen za kulturní památku a tato skutečnost, pokud tomu tak je, by měla být zveřejněna, zejména by o ní měla být informována společnost RATIS a projektanti, kteří zpracovávají studii tohoto areálu.
4. Pokud bude přetrvávat dosavadní neochota ze strany správy NKP přičlenit areál Panského dvora jako součást NKP, pak by toto území mělo být prohlášeno při nejmenším za památkovou zónu. Tímto způsobem by bylo možné řešit nevhodný způsob intenzivního sadáření, které zasahuje do nejtěsnější blízkosti NKP a zároveň by pomohlo společnosti RATIS k zavedení alternativní zemědělské výroby.

**SPOLEČNOST OCHRÁŇENÍ PAMÁTEK
VE VÝCHOVĚNÍCH ČESKÁCH**

Pospíšilova 324, 500 03 Hradec Králová

Ministerstvo kultury
státní památková inspekce
Valištejské nám. č. 4
Praha 6 - Malá Strana 118 81

Věc: Žádost o provedení inspekce

Společnost ochránců památek v Hradci Králové si dovoluje požádat vás, jako vrcholný orgán inspekce státní památkové péče o kontrolu stavu objektu bývalé jezuitské koleje v městské památkové rezervaci v Hradci Králové.

Jedná se o výraznou barokní stavbu, která tvoří společně se sousedním kostelem Nanebevzetí P. Marie dominantu jižní fronty Velkého nám. (dříve Žižkovo nám.).

Objekt byl a je po dlouhá desetiletí nevhodně využíván složkami čs. armády, konkrétně Okresní vojenskou správou a orgány býv. Pozármu včetně jeho autoškoly. V této souvislosti byly v interiérech budovy provedeny svévolně a zásadám památkové péče odporující zásahy, nikdy s nikým neprojednávané a památkovými orgány neodsouhlasené.

Celková údržba vnější i vnitřní je silně zanedbaná. Návrh na změnu tohoto nevhodného využívání objektu, připravovaný v roce 1968, kdy měla celý areál převzít Státní vědecká knihovna, byl zmařen vstupem vojsk Varšavské smlouvy do Československa.

Vzhledem k tomu, že ani nyní není regionálním památkovým orgánem umožněno provádět památkový dohled a kontrolu, žádáme o urychlené provedení inspekce z vaší strany. Považujeme tento krok za jediný možný způsob, jak se dobrat a docílit podle litery zákona potřebných opatření k záchraně této významné kulturní památky. O této naší žádosti jsme informovali vedoucího referátu kultury Okresního úřadu v Hradci Králové, který proti tomuto záměru neměl výhrady.

Děkujeme za vyřízení naší žádosti a jsme s pozdravem

821

PhDr. Jiří Němeček
PhDr. Jiří Němeček
předseda

5. Koncepce rekonstrukce a modernizace areálu Panského dvora zpracovaná ing. arch. Zieglerem se jeví jako nevhodná z několika důvodů. Především jde o přeměrnou a zásadám památkové péče zcela odporující modernizaci značné části areálu, zejména zbourání některých objektů a nahrazení novostavbou. Dále je to zcela neorganické umístění bazény uprostřed dvora, nevhodná lokalizace golfového hřiště. Rovněž naplň využití některých prostor je zcela neadekvátní, potřebám areálu, tak charakteru objektů.
6. Jako zajímavé a vhodné využití Panského dvora se nám jeví možnost vytvořit zde nefalšované prostředí panského dvora, tak jak vypadalo v dobách Kateřiny Zahradkové a učinit je součástí prohlídky MKP. Domníváme se, že zejména pro školní mládež, která dle převážnou většinu návštěvníků by takovéto řešení bylo nejpříjemnější.

Věříme, že naše připomínky a podněty přijmete tak upřímně, jak jsou v dobré vůli z naší strany míněny.

S pozdravem a úctou

821

SPOLEČNOST
OCHRÁŇENÍ PAMÁTEK
VE VÝCHOVĚNÍCH ČESKÁCH

PhDr. Jiří Němeček
předseda

Na vědomí: Okresní úřad v Náchodě, referát kultury p. Zavřel
Společnost RATIS, Matibořice

Lidové betlémy z Broumova.

Alexandr Skalický

Lidový umělec nikdy nevytváří dílo bez vnitřní potřeby, bez citové účasti. Díky účasti celé osobnosti na jeho tvorbě, pronikly spontánně do lidového umění i prvky realismu, krajevého prostředí, časte i subjekt, imaginace a poesie. Tématika lidových betlémů a zvyk stavět je v určité době v roce je starého církevního původu. Jsou připomínkou křesťanského zvěstování narození spasitele, kterým je symbolizována původní všelidská zkušenost. Přes to pronikla do jejich pojetí celá řada světských prvků. Pocitová nálada jesliček je zčásti seelankovitá až melancholická, zpracovaná v základním schématu jehož středem je ohlédnutí nebo jeskyňka s Ježíškem, P. Marií, sv. Josefem, třemi králi a větším nebo menším množstvím rozmanitých figurek a zvířat kolem. Lidovost betlémů spočívá v pojetí tématu, které tvoří podívanou blízkou a srozumitelnou postojům dětí k realitě skutečnosti. Základní tradiční schéma dané v příbězích z bible opracovává lidový umělec podle vlastní představy, vědomostí a estetického citu.

Městské muzeum v Broumově má soubor více než deseti betlémů, které jsou převážně instalovány ve větších či menších zasklených skříních. Betlémy ve skřínkách se těšily oblibě zejména kolem poloviny minulého století především v měšťanských domovech. Betlémy broumovského muzea jsou všechny starší než 1900. Mají figurky ve velikosti mezi 1,5 až 11 cm. Figurky starších betlémů sbírky jsou polychromovány.

Broumovsko v minulosti nemělo své vlastní výrobce betlémů. Byla sem dovážena produkce králických betlemářů, ale také výrobky z Krkonoš, Královédvorská a Orlických hor.

Největší rozmanitost v pojetí dokládají figurky darovníků, kteří nesou k jesličkám rozličné domácí výrobky jako vánočky, chleby, slepice, ovečky i hříby. Motiv dvou figurek nesoucích velký hrozen vína pochází ze čtvrté knihy Mojžíšovy kap. 13. Také jiné motivy mají podobu tradičního estetického schématu. Již na obraze Narození páně od Mistra Křivoklátského oltáře / 2. pol. 15. stol. / je v pozadí výjevu u jesliček architektura města vpravo od jesliček a krajinný výjev vlevo od jesliček. Tradiční schémata byla vždy opracována a představena podle individuální fantazie a zkušenosti lidového umělce. Některé figurky jsou oblečeny v krojích z různých historických období, jiné ve slovně neutrálních pastýřských oblecích. Sv. Florián

i voják ze slezské války, námořník, knich, komináci, lovcí, stojí svorně vedle sebe. Je tu mnohá hudebníků. Někteří s píšťalami, bubny, dímely nebo dokonce s mímou. Hodně je také psů ať již se svými pány nebo uvázaných u boudy. Také ptáci. Hýl, ná budce špaček, šápi. Postavy jsou z řezbářova známého prostředí nebo historických obrazů či časopiseckých ilustrací. Lidovému umělci nevádí různé nelogičnosti a anachronismy. Staví je vedle sebe s naivní samozřejmostí. Anachronismy a nelogičnosti jsou organickou součástí všech lidových betlémů a nepůsobí rušivě. Naopak, jsou aktivními činiteli při vytváření naivní a teplé atmosféry celého výjevu.

Větší část betlémů z broumovské sbírky je sošně datovává 1890 je datovaný betlém hostinského z Broumova Heinricha Kahlera. Má figurky 1,5 cm vysoké podrobně zpracované. Na kopci skalnaté krajiny v pozadí je město se sedlovými střechami a kopuleni arabského typu. Další hory a oblaha jsou na pozadí přimalovány olejovými barvami. Figurak darovníků je málo, jsou to především tři králové a několik pastýřů. Celá sošna je splavena ovečkami.

Jiný datovaný betlém je asi z r. 1886. Má figurky stejně jako předchozí zde popsaný z rukou králických betlemářů.

Na stavbách města se v betlémech míchají rozličné umělecké styly v chaotickém seskupení. Vedle espiových prvků jsou domy s podloubími a barokními štíty. Skály jsou vyrobeny většinou z barevného papíru v jednom případě ze dřeva sekánských polánek.

Příznačně broumovským specifíkem je betlémská hora postavená na dřevěné podložce tvaru talíře a přikrytá skleněným zvonem. I když v soukromí jsou ještě další zachované ukázky, broumovské muzeum má pouze jedinou. Na zeleně pomalovaném dřevěném kopci tvarovaném do podoby skály je množství oveček. Na vrcholu kopce stojí kostelík a několik figurek ve svátečním oblečení. Dole po straně je jeskyňka s Pannou Marií, sv. Josefem, ošíkem, volkem a na dobytčím krmátku položeným Ježíškem. Dole po stranách přichází k jesličkám darovníci. Figurky, kterých je asi 30 jsou práce králických betlemářů. Zejména ovečky bílé barvy s červenou stuškou kolem krku jsou pro králickou provenienci příznačné.

Cennou součástí sbírky je papírový betlém ve skříňce tvaru šestiúhelníku s pěti průhledy. Špatně čitelný starý nápis datuje památku do roku 1811. Figurky i město v pozadí jsou

provedeny pestrobarevnou malbou sestavenou do celku jako podlepená vystřihovánka. Vyjímkou tvoří Jezulátka a asi 3 došky v popředí, které jsou ze sádrové hmoty provedené plasticky a obarvené. Mimo základních figurek P. Marie, sv. Josefa, pastýře a dva králů je v ulicích města množství vojáků oblečených do uniforem z napoleonských válek.

Ze stejné doby asi 1810, podle údaje v zadní části skřínky, pochází scéna pašijových výjevů se života Krista, počínaje poslední večeří a konče ukřižováním a pohřbením. Výjevy se rozvíjejí za arkádami architektury tak, aby v každém oblouku byl jeden výjev. Architektura je po obou stranách sevřena zdí, které je součástí výjevů. Výjevy i architektura jsou nakresleny na papíru a barevně kolorovány. Sestaveny způsobem vystřihovánky. Scéna i její zpracování se blíží k pracím trebišských betlemářů. Jejich pojetí je blízké apokryfům a lidovým pověstem o životě svatých.

Také malá skříňka s výjevem Útěk do Egypta je z prvních let 19. století. Kvalitní polychromie a řezbářská úroveň svědčí o práci vyučeného řemeslníka.

Raritou broumovské sbírky je zbytek betléma z voskových figur, dnes již z větší části poškozených. Pochází z 18. století z majetku tehdejšího panstva. Pro muzeum byl získán ve Věrnově. Sestává z pěti velkých /40 cm/ voskových do hedvábných látek oblečených figur. P. Maria má na hlavě závoj a je oblečena do hedvábných šatů. Sv. Josef do zlatem lemovaného jakéhosi havelku. Zleva i zprava přichází darovník v zeleném fraku s cylindrem v ruce. Figurky mají skutečné vlasy a barvené tváře. Vše je obklopeno mechem do kterého je zasazeno několik větších voskových a několik menších dřevěných ovesek. Celý výjev působí trochu kuriozně a postrádá onu prostou naivitu a přímočarost pohledu ostatních lidových betlemů.

Z Městského muzea v Polici n. Met. /dnes v Okresním muzeu v Náchodě / pochází pozoruhodný betlém jehož figurky jsou odlity do formy a nabarveny. Zasklená skříň je zaplněna fantastickou architekturou připomínající římské architektury starověku a fantastické žaláře G. B. Piranesiho. Figurky jsou oblečeny do starověké římské zbroje a tehdejší době se podobajících obleků. Je tu také mnoho exotických zvířat a rostlinstva.

Zlidověním se v 19. století ukončil u nás vývoj této oblíbené disciplíny řezbářství, kterou do umění uvedly

moderní jesličky sochaře Guido Mazzoniho koncem 15. stol. Došly obliby a rozšíření v pracích neapolských řezbářů od kterých vedla jejich cesta do střední Evropy. České betlémy se dostaly do muzeí a zůstanou tam třeba, čím vlastně vždy byly. Oslavou svátků křesťanského mystického zrození, ale také stále se vracející radosti dětí, dokladem tvořivé práce a estetické invence našich lidí.

Praha 6. dubna 1991

P o z v á n ě k a.

Zveme zástupce spolků sdružených v Nezávislé památkové unii na druhý sněm NPU, který se uskuteční dne 20. dubna 1991 v 10,00 v přednáškovém sále Technického muzea v Brně, Orlí ul. č. 20.

Ostatní zájemce o práci NPU rádi zvítáme jako hosty.

Pořad jednání 2. sněmu NPU:

Zahájení, zpráva o činnosti.

I. Stav prací na památkovém zákoně.

II. Názor NPU na památkové orgány:

Okresní odbor památek/památkový úřad/

- samostatný/v případě nutné vazba na odbor výstavby/
- spolupracuje s odborem výstavby, s odbory investiční a kulturní
- spolupracuje s nezávislými organizacemi

Útvary hlavního památkáře/místní, obecní orgán/

- zřizuje se při všech památkových rezervacích, podléhá primátorovi či starostovi
- spolupracuje s hlavním inženýrem, hlavním architektem, s výstavbou města a dalšími utvary

Ústavy památkové péče/zemské/

- mají ve správě památkové objekty ČSFR/nebo mají pod dohledem tyto objekty, které pronajaly na dobu určitou do správy a užívání
- vedou archiv, výzkum a pod.
- podléhají přímo ministerstvu kultury
- provádí inspekční činnost
- v případě potřeby spolupracují na rozhodnutích okresních odborů památek
- u objektů zapsaných do památkových seznamů spolupracují s okresními orgány
- v případě rozporů dávají podnět k sestavení odvolací komise při ministerstvu kultury a spolupracují s ní
- spolupracují s okresními a místními orgány, s nezávislými iniciativami

III. Výzva k skládání památkových iniciativ, výzva k zabezpečení stávajících památek

IV. Volba orgánů Moravy, Slezska a rozšíření orgánů NPU:

tajemník vědecké rady
poradci předsedů/historie umění, stavebnictví, památková statika, památkové právo a pod./
kontrolní orgán NPU /dle stanov/

V. Různé:

1. Dopis ministerstvu školství:

nedostatky v etické výchově, výchově kulturní a regionální historie, posloupnosti hodnot. Výročí J. A. Komenského, pomník v Praze a otevření obnovené školy J. A. Komenského v Praze na Žižkově

2. Dopis generálnímu prokurátorovi ČSFT:

nutnost trestního postihu za činy proti památkám. Hodnota památky se skládá z věcné hodnoty, hodnoty umělecké, hodnoty stáří a hodnoty vztahu

3. Poplatky za filmování památek:

využít památky k filmování jen adekvátním způsobem. Uvést do původního stavu, poplatky na údržbu

4. Informace o vybírání vstupného na Karlštejn a Konopiště

5. Výzva ke krajanům v cizině:

aby pomohli při zajišťování památek. Fond NPU.

6. Dopis ministerstvu financí:

odpočet daní při obnově památek, našeho kulturního dědictví

7. Dopis řím. katolické biskupské konferenci ČSFR:

poděkování za údržbu a obnovu kostelů i movitých památek za totality. Prosba, aby farní úřady zajistily památky v kostelích/kopie-originály do depositářů, pečovat fotodokumentaci pro případ krádeže nebo poškození památky/

8. Obnova Těšnova:

názor NPU - památník devastace a totality. Postupně výstavba dle finančních možností/sbirky, dotace/-pět částí. Dnes jen příprava, aby se mohlo začít/1995/.

9. Státní kulturní památka:

aby byla neprodejná. Pouze umožnit její pronájem na dobu určitou/ku př. 50 let/ s tím, že jí nájemce bude udržovat a využívat dle smlouvy odpovídajícím způsobem. Prostory ve státní kulturní památce aby byly vyňaty z aukcí

10. Čs. armáda:

aby opravila památky, které poškodila. Měla by propůjčit nebo odprodat Asociaci mladých ochránců památek stany a j., které potřebují pro ubytování o prázdninách při pracích při údržbě památek.

Zpráva j - informační bulletin
Vydává: Společnost ochránců památek ve východních Čechách
Adresa redakce: Gymnázium B. Němcové, Pospisilova tř. 523
500 05 Hradec Králové
Registrace ve smyslu zákona č. 21 1966 sb. pod reg.č. 30/90

Ne prodáváné